

Landbruks- og matdepartementet
postmottak@lmd.dep.no.

Oslo, 01.02.2016

Innspill til meldingen om jordbrukspolitikken

Landkreditt SA er konsernspiss i finanskonsernet Landkreditt, og er den største enkeltaktøren innen lån og andre banktjenester til landbruket, med en markedsandel på rundt 20 %. Landkreditt er et samvirkeforetak eid av norske bønder, og har ved årsskiftet 2015/16 totalt 9.400 medlemmer. Landkreditt er medlem av Norsk Landbrukssamvirke.

Som et samvirkeforetak av låntakere, med et overordnet formål om å bidra til bedre økonomi for medlemmene ved å tilby/utvikle gode finansielle tjenester, har vi en spesiell interesse av å komme med innspill spesielt rettet mot hvordan landbruket i Norge er finansiert.

Vi har flere konkurransefortrinn i norsk landbruk. Norsk mat er trygg, holder høy kvalitet, og vi ser også at forbrukerne foretrekker norske produkter. For å utvikle det enorme potensialet vi har i norsk landbruk, er det behov for å gjøre investeringer og ta i bruk ny teknologi. Dette krever både et kompetanseløft og bedre kapitalinstrumenter for å gjennomføre.

Lønnsomme prosjekter blir ikke nødvendigvis finansiert

Norske banker ser på bonden som en interessant kundegruppe, men begrenser seg til prosjekter med lav risiko og god sikkerhet. Vår erfaring er at en del økonomisk lønnsomme investeringer er vanskelig å realisere. Høye byggekostnader medfører at tekniske verdier ofte overstiger vurdert markedsverdi. Dette vil særlig gjelde i næringssvake områder.

Pantegrunlaget for ordinær bankvirksomhet vil ikke være forsvarlig (se mer om dette under). Det mangler virkemidler for å sikre toppfinansieringen. Dette har også i stor grad å gjøre med at vi har en variabel verdi på landbrukseiendommer i forskjellige deler av landet, som gjør at andelen av kapitalbehovet som overstiger verdiene av pantet mange steder er betydelig.

Det totale investeringsbehovet på kort sikt for landbruket er estimert til mellom 16,5 og 26,5 milliarder (Rapport 3-2013: Investeringer som virkemiddel, Agri Analyse 2013). De faktiske, årlige investeringene har de siste årene ligget på rundt 8 milliarder. Det viktigste for at nødvendige investeringene skal kunne gjennomføres er uten tvil styrket lønnsomhet for landbruket. Videre er tilgangen på kapital en kritisk faktor. Vår erfaring er at mange investeringsprosjekter i landbruket er underkapitalisert. Det er store investeringer som må til når driftsapparatet skal fornyes. Tilskudd bidrar en del, men det er også et reelt behov for øvrig risikofinansiering, og dette behovet er spesielt tydelig i enkelte utkantområder, der landbruk også i mange tilfeller er bygdas viktigste næringsvei.

Tilgang på risikofinansiering

Dagens ordninger med risikofinansiering er etter Landkreditts mening ikke fullt ut dekkende i forhold til behovet vi opplever som reelt i mange tilfeller. Innovasjon Norge har anledning til å yte risikolån med tapsavsetning fra de fylkesvise BU midlene. Avsetningen gjøres fra BU midlene, og går derfor ut over hvor mye som kan gis som tilskudd. Omfanget av risikolån gitt gjennom Innovasjon Norge er forholdsvis lav. I 2015 ble det innvilget 26,4 millioner kroner i risikolån gjennom Innovasjon Norge, og omfanget har ligget rundt dette nivået i mange år. Risikolånene, der de blir bruk, er viktige for å få realisert gode prosjekter.

Vanlige banker, herunder Landkredit Bank, må forholde seg til et strengt regime for styring av risiko. Tar banken for høy risiko, vil dette straffe seg gjennom svekket kapitaldekning og rating i finansmarkedet, noe som medfører høyere innlånskostnader og problemer med å tilfredsstille offentlige krav som stilles til bankenes soliditet. Bankene er i realiteten avskåret fra å kunne gi lån til investeringer ut over forsvarlig pant, selv om vi har tro på kunden.

Illustrasjonen viser hvordan man kan tenke seg at en finansiering av et prosjekt i landbruket er satt sammen.

Landkredit ønsker å løfte frem et forslag om at det etableres et nytt risikofinansieringsinstitutt som bidrar til å realisere ambisjoner om produktivitetssøkning i landbruket. Det er i dag ingen reelle ordninger for risikofinansiering til norsk landbruk, utover dyre banklån i noen tilfeller. For å nå målene om å styrke landbruksproduksjonen og bedre lønnsomheten til norske bønder er dette etter Landkreditts oppfatning en nødvendighet. Et risikofinansieringsinstitutt vil sammen med bankenes normale finansieringsordninger bidra kraftig til å øke antall gode prosjekter som realiseres. Landkreditts erfaring med norske bønder er at det sjelden er tap på utlån til tradisjonelt landbruk. Bonden har tradisjon for å gjøre opp for seg, og det er sjelden at landbruksengasjementer ender i tvangssalg. Ved toppfinansiering er behovet for tapsbuffer selvsagt noe større enn ved lån fullt ut sikret i realpant. For å finansiere og løfte frem en satsning på innovasjon av nye, grønne næringer, er behovet for risikofinansiering enda større. En slik satsning er helt nødvendig for å nå målene om økt norsk matproduksjon på norske ressurser, og enda mer nødvendig for å gjøre norsk landbruk rustet til å bidra i det grønne skiftet.

Behovet for risikolån, og hvor stor kapital et risikofinansieringsinstitutt må ha, er selvsagt noe som må utredes nærmere. Det må også utredes hvor stor andel av totalt utlån som må settes av som tapsbuffer. Vår vurdering er at man kan strukturere dette på en måte som gir lavere statlige kostnader og en større effekt av midler enn kun ved å benytte tilskudd. Ved å legge til grunn Agri Analyses rapport 3-2013, er investeringsbehovet 16,5-26,5 milliarder. Reelt

risikokapitalbehov må utredes, men man kan tenke seg at en grunnkapital/tapsbuffer på 600 millioner bør være tilstrekkelig for å kunne kapitalisere opp til et nivå opp mot 3.000 millioner, avhengig av risikoprofil på porteføljen. Dette dekker et sted mellom 11 og 18 prosent av et samlet investeringsbehov. Man får dermed en betydelig større effekt per krone med en slik ordning enn ved kun å benytte investeringstilskudd.

Lånene som gis under dette instituttet bør også ha en rimeligere rente enn bankene tar på sine høyrisikolån, men man kan tenke seg at renteinntektene langt på vei dekker kostnadene ved å drifte ordningen. Disse lånene forutsettes å være gjeldsbrevlån som ikke belaster pantegrunnlaget på gårdene, slik at pantegrunnlaget fullt ut kan brukes til å sikre ordinære banklån. Det bør også legges til grunn at lånene er rente- og avdragsfrie i en periode som vil gjøre overgangen fra en tøff investeringsfase til en drifts og inntjeningsfase mykere likviditetsmessig. Dette blir da også et virkemiddel som bidrar til å senke kapitalkostnadene til bonden. Spesielt gjelder dette den delen av kapitalkostnaden som finansieres av lån til høy rente av banker i dag.

Et risikofinansieringsinstitutt vil komplettere finansieringen av utbyggingene, og sammen med ordinære banklån og tilskudd være en god løsning for å få finansiert nødvendig fornying av driftsapparat og økning av norsk matproduksjon på norske ressurser over hele landet.

Rekruttering

Rekruttering er særdeles viktig for å utvikle det norske landbruket i årene som kommer. Det bør være et uttalt mål å få ned gjennomsnittsalderen i landbruket. Her må vi sikre at vi har ordninger som gjør at den eldre generasjon har råd til å gå av med pensjon, og at den yngre generasjon har råd til å overta og utvikle driften videre.

Et viktig ledd i dette er å bygge ordninger som motiverer til å styrke egenkapitalen i Landbruket. Dette er viktig for å sikre rekruttering og en god start for de som ønsker å videreføre norsk matproduksjon.

Landkreditt lanserte sommeren 2013 Gårdssparing for Unge som er et konkret tiltak for å motivere unge til å spare opp egenkapital til å overta gårdsbruk. Landkreditts GSU er en sparekonto der vi gir ekstra gode betingelser til unge som ønsker å spare til kjøp av gård. Vi registrer også at et Landbruks- og matdepartementet nylig fikk overlevert rapporten «Økt rekruttering til landbruket» fra en arbeidsgruppe som ble nedsatt etter jordbruksoppgjøret 2014 nettopp for å se nærmere på rekrutteringsspørsmålene i landbruket. Et flertall av arbeidsgruppens medlemmer støtter et tiltak med en fondsavsetning med skattefordel for å øke egenkapitalfinansieringen av investeringene. En ordning med gårdssparing med skattefradrag etter modell fra boligsparing for ungdom (BSU) vil etter arbeidsgruppens mening være et egnet tiltak, og i tråd med vårt innspill rundt Gårdssparing for Unge. En slik gårdssparingsordning på næringsdelen av eiendommen må ha vesentlig høyere årlige og totale innskuddsbeløp enn i gjeldende BSU ordning.

En annen måte man kan tenke egenkapitaloppbygging på, er om man etablerer et skattemotivert investeringsfond etter samme modell som skogfondsordningen vi har i dag. Dette vil også bidra til å øke egenkapitalen i næringa.

Utfordringer for landbruksnæringa som må løses

Landbruksnæringa har flere områder der Landkreditt ser utfordringer for å kunne realisere målet om økt produksjon av jordbruksvarer på norske ressurser, og et aktivt landbruk over hele landet:

- Egenkapitalen i landbruket må styrkes. Vi frykter at egenkapitalandelen i landbruket er i ferd med å svekke seg, da inntjeningen er for svak til å opprettholde et forsvarlig investeringsnivå. Lav egenkapital utfordrer evnen til å reinvestere.
- Det har skjedd et tydelig skifte i kapitalbehovet i landbruket. Drivkreftene er blant annet økning i grensene for konsesjonsfri drift, og økt kapitalbehov for å kjøpe gård, spesielt i sentrale strøk. Videre er det økte krav (dyrevelferd og andre hensyn) til standard på driftsbygninger og forventninger om mer regulert arbeidstid som gir nye løsninger (fjøs med melkerobot).
- Strukturendringene utfordrer også lønnsomheten til gjennomsnittsbruket. Vi må ha en politikk som tilrettelegger at gårdsbruket får et driftsomfang som er tilpasset gårdens ressursgrunnlag.
- Investeringsstøtte og rentestøtte er sentrale virkemidler som har stor betydning for enkeltprodusentene. Nivået for denne type virkemidler har ikke fulgt utviklingen i byggekostnadene.
- Videre blir det vanskeligere å få risikofinansiering på prosjekter i områder der markedsverdi på bankens pant er den knappe faktor. Spesielt i distrikts Norge er dette en klar utfordring.

Landbrukets evne til å reinvestere, utvikle og fornye seg styres i stor grad av lønnsomhet og kapitaltilgang. Dette er grunnlaget for at næringa over tid skal ha en bærekraftig utvikling og kunne levere gode, tradisjonelle landbruksvarer på norske ressurser over hele landet, og samtidig ta en ledende posisjon i det grønne skiftet.

Med vennlig hilsen

Knut A. Nordmo
Styreleder Landkreditt SA

Ole Laurits Lønnum
Konsernsjef Landkreditt SA